

Obec Šalgočka

podárenia v krajine. Vynikajúce výsledky dosiahol najmä v chove merinových ovci. Jeho vlna z mojmirovského chovu získala viacero ocenení (1879 v Székesfehérvári, 1885 na krajskej výstave v Budapešti, 1894 v Antverpách). Pozoruhodné výsledky dosiahol aj v chove bernského plemena hovädzieho dobytká ziskal ocenenie na výstave v Zürichu v roku 1882.

Bol priekopníkom v modernizácii výroby zavádzaním poľnohospodárskych strojov a techniky. Od roku 1859 intenzívne spolupracoval s anglickou firmou Clyton, ktorá vyrábala poľnohospodársku techniku. Ich vzájomné styky trvali viac ako dvadsať rokov. Firma dodala na mojmirovské panstvá viacero parných strojov - mlátačky, kosačky, sejačky.

Na panstve v Šalgočke a Pate dosahoval vynikajúce výsledky v pestovaní cukrovej repy. V Šalgočke založil aj nový žrebčín a obnovil tu aj chov orientálnych arabských koní, ktorý pred tým zanikol v Mojmirovciach. Šlachtením tu vytvoril vlastné plemeno, ktoré vzniklo krížením s koňmi z mojmirovského žrebčína. Stalo sa známe tým, že malo dobré fyzické vlastnosti a elegantný vzhľad. V roku 1871 v Šalgočskom žrebčine boli traja potomkovia čistokrvného arabského plnokrvníka Tajára a jeho syna Alcora, 18 kusov kobýl z vlastného chovu kríženého s arabskými plnokrvníkmi a 40 kusov iných koní. Boli závodným typom a predávali sa za 2400-2600 zlatých.

Gustáv Appel zomrel v roku 1903 v Šalgočke. Jeho syn Gustáv Appel ml. (1840-1910) nezanechal mužského potomka, iba dcéry. Dodnes na Slovensku zostali žiť potomkovia Gustávovho brata Jozefa Appela (1801-1891), ktorý hospodáril v Sasinkove.

Pri príležitosti 110. výročia úmrtia Gustáva Appela vydal Obecný úrad v Šalgočke

Autor textu:

PhDr. Peter Keresteš, PhD., Štátny archív Nitra

Fotografie:

Štátny archív Nitra
súkromná zbierka R. Petroviča

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Rod Appelovcov

Carl Appel de Kapocsány.

Appelovci boli nemecká evanjelická rodina, ktorá pochádzala z Ludwigsburgu v kniežatstve Württemberg. Prvý známy predok rodu Johann Henrich Appel bol v služobnom pomere voči tamojším kniežatám ako krajčír dvorskej kapely a panský lokaj.

Jeho syn Karol Appel sa stal prvým profesionálnym (klientským) hospodárskym odborníkom na panstve grófa Jozefa Huňadyho staršieho v Uhorsku v Mojmirovciach. Zaviedol dôslednú účtovnú evidenciu o majerskom hospodárení, zriadil ústrednú kanceláriu panstva na čele s tajomníkom a učtáreň. Poskytoval poradenské služby grófom Karolovi a Michalovi Esterháziom a Antonovi Grasalkovičovi. Jeho úlohou bolo na ich majetkoch založiť kvalitný chov koní a oviec, čo sa mu podarilo. Veľmi intenzívne rozvíjal vzorové majerské hospodárenie. Patril k priekopníkom pestovania nových kultúrnych plodín (najmä zemiakov a cukrovej repy), pestovaniu a šľachteniu dateliny a lucerny ako technických plodín.

Dominantnou sférou Karola Appela bola živočišna výroba a šľachtiteľstvo. Patril k najvýznamnejším chovateľom oviec v Uhorsku. Vyšľachtil pre Huňadyovcov vlastné plemeno oviec - taranské, nazvané podľa ich ovčiarne na majeri Horný Tarán v chotári Mojmiroviec. Kvalita vlny vyprodukovaná na panstve v Mojmirovciach sa priravňovala ku kvalite cennej sliezskej vlny. Bola vyvážaná na trhy do Londýna, Hamburgu, Frankfurt nad Mohanom, Antverp, Viedne. Zaslúžil sa aj o rozvoj chovu nových plemien ovci na Slovensku (najmä Merino, Negretti, Elektoral).

Chov koní bol ďalšou jeho významnou aktivitou. Založil vynikajúce žrebčiny na juhozápadnom Slovensku. Vlastný chov založil v Mojmirovciach v roku 1811. Jeho základom sa stali prírastky zo žrebčínov v Lipíci, Kopčanoch a z huňadyovského chovu v maďarskom Simongáte. V Mojmirovciach sa na začiatku 19. storočia chovalo 200 arabských a španielskych koní. Od roku 1828 sa na panstve zaviedol aj chov anglic-

kých plnokrvníkov. Appel zaviedol v evidencii koní kompletne matriky a prípuštné protokoly koní, pravidelnú veterinárnu kontrolu koní a výcvik koní dvoma profesionálnymi cvičiteľmi. Žrebčín založil aj pre grófa Michala Esterházi v roku 1819 v Tomášikove, v roku 1825 ďalší v Dolnom Jatove.

Chov hovädzieho dobytku patril k poslednej oblasti aktivít Karola Appela v živočišnej výrobe. V roku 1810 zaviedol chov alpských plemien na Slovensku (bernského plemena) dovozom dovozom 12 kráv a 2 volov do Mojmiroviec.

Karol Appel sa zúčastnil na zakladaní prvých hospodárskych spolkov v Uhorsku. V roku 1830 patril medzi zakladateľov Chovatelského spolku, ktorého cieľom bola organizácia konškých dostihov. Dňa 22. mája 1814 na poľnej dráhe medzi Mojmirovcami a Polným Kesovom usporiadal prvé verejné konské preteky v Uhorsku. V roku 1835 spoluzakladal Uhorský hospodársky spolk, ktorý mal prispievať k modernizácii uhorského poľnohospodárstva.

Zásluhou Karola Appela získali Mojmirovce prívlastok „nový Georgikon“. Okolo jeho osoby sa vytvorila neoficiálna odborná škola chovu hospodárskych zvierat a svoje poznatky širil aj na svojich žiakov. Školil napríklad hospodárskych úradníkov barónovi Mikulášovi Vešelénimu, grófovi Ludovítovi Károlimu v Palárikove a pod.

Významným ocenením Karola Appela v oblasti rozvoja uhorského poľnohospodárstva bolo jeho povýšenie do uhorského šľachtického stavu a prídomku von Kapocsány. Šľachtický titul mu udelil panovník František I. dňa 9. mája 1823. Bol odmenený aj radom Rytierskeho kríža Württemberského kniežatstva. Zomrel v Pešti v roku 1839. Z iniciatívy Huňadyovcov bol pochovaný v Mojmirovciach.

Synovia Karola Appela ostali pracovať v službách Huňadyovcov. Boli vychovaní ako vynikajúci poľnohospodársky odborníci.

Gustáv Appel (1804-1891)

Narodil sa v roku 25. mája 1804 v Mojmirovciach. Navštevoval v rokoch 1807 - 1810 súkromnú Dvorskú školu (Hofschule) v mojmirovskom kaštieli, v rokoch 1812-1818 nitrianske piaristické gymnázium. V rokoch 1815 a 1816 študoval na bratislavskom evanjelickom lýceu, na Viedenskej univerzite (filozofická fakulta), v roku 1822 lekársku fakultu tejto univerzity (predmety ako liečba koní, podkúvanie koní, všeobecná patológia), ďalej Hospodársky inštitút v Stuttgarte a inštitút v Hohenheime, ktorý bol predchodcom neskoršej hohemheimskej univerzity.

Po štúdiách sa vrátil do Mojmiroviec, kde získaval prax u svojho otca Karola. Bol ženatý s Karolinou Zellerovou, mali spolu tri deti (Gustáva ml., Matildu a Žofiu).

V rokoch 1830 -1839 pôsobil ako inšpektor panstva a od roku 1840 prevzal funkciu ekonomického riaditeľa panstva v Mojmirovciach, v ktorej zotrval až do jeho smrti. V roku 1840 prevzal záväzky po otcovi u Esterháziomcov ako ich ekonomický poradca v Tomášikove a Dolnom Jatove pre chov koní. Vlastné skúsenosti a znalosti uplatňoval aj v hospodárení na rodinných majetkoch v Salgočke, v Sasinkove, v Pate, v Zemianskych Sadoch a v Nitrianskej Blatnici, kde sa snažil realizovať vzorové hospodárstva. Panstvo v Salgočke získal už otec Karol, ktorý za 8600 zlatých zobral do zálohu od barónky Márie Hellenbachovej rod. Adamovičovej zataženého dlhmi. Hospodárstvo bolo v tom čase v rujnách.

V roku 1851 sa stal spoluzakladateľom Sereďsko-komárňanského vážskeho družstva, ktoré sa snažilo o budovanie protipovodňových opatrení na dolnom toku Váhu. Bol aj riadnym členom Uhorského hospodárskeho spolku. Jeho meno sa stalo symbolom vzorového hos-